

ТЕЛЕГРАМА ЗВИЧАЙНА

Куди	Згідно з розрахунком розсилки
Кому	Згідно з розрахунком розсилки

Надсилаються на Вашу адресу інформаційно-аналітичні матеріали щодо застосування військових частин (підрозділів) в антитерористичній операції, розроблені Центральним науково-дослідним інститутом Збройних Сил України, для врахування під час організації підготовки особового складу та підрозділів, використання у навчальному процесі.

Додаток: Особливості організації переміщень військових частин (підрозділів) по території, яка контролюється сепаратистськими організаціями, на 18 арк., нетаємно, тільки адресату.

**Особливості організації переміщень військових частин
(підрозділів) по території, яка контролюється сепаратистськими
організаціями**

1. Військова частина (підрозділ) може пересуватися своїм ходом (маршем) і перевозитися на транспортних засобах або пересуватися комбінованим способом. Вони завжди повинні бути готовим до пересування в умовах загрози застосування противником високоточної зброї, систем дистанційного мінування, диверсійно-розвідувальних груп, дій іррегулярних збройних формувань, руйнування доріг, а також протидії руху колон з боку мирного населення. Незалежно від способу та умов пересування військова частина (підрозділ) повинні здійснювати його організовано, з дотриманням заходів прихованості, високими темпами та за короткий термін.

У замислі на пересування по території, яка контролюється сепаратистськими організаціями командир військової частини (підрозділу) повинен визначити: швидкість руху на ділянках маршруту і дистанції між машинами; побудову похідного порядку та розподіл сил і засобів по колоні; склад, завдання і віддалення похідної охорони; порядок дій під час вогневого ураження противником в ході маршу; порядок дій військової частини (підрозділів) при нападі сепаратистів з засідки; час початку і закінчення маршу.

Під час організації пересування в передбаченні вступу в бій з ДРГ і сепаратистами, крім того, рубежі і час можливої зустрічі з ними, замисел зустрічного бою і завдання підрозділам.

Похідна охорона частини (підрозділу) повинна забезпечити безперешкодний рух головних сил, унеможливити несподіваний напад на них бойовиків і сепаратистів, забезпечити їм вигідні умови для вступу в бій, а також не допустити проникнення наземної розвідки противника до колони, яка охороняється. На підрозділи охорони на марші покладається також завдання з ведення розвідки.

Для протидії можливим засідкам сепаратистів на маршруті руху командир військової частини (підрозділу) повинен передбачити такі заходи: побудову похідного порядку з урахуванням ведення бою при нападі сепаратистів з засідки; уточнити завдання органам похідної охорони і підрозділам, які здійснюють пересування у складі колони головних сил; під час розрахунку маршу передбачити час на огляд похідною охороною місць можливого влаштування засідок і визначити порядок їх проходження; передбачити обладнання техніки додатковим захистом і забезпечення особового складу засобами постановки аерозольних завіс; організувати проведення тренувань у діях з відбиття нападу на колону підрозділу і надання допомоги підрозділу, який потрапив у засідку.

Для своєчасного та організованого початку і здійснення пересування військовій частини (підрозділу) призначаються вихідний рубіж (пункт) і рубежі (пункти) регулювання з визначенням часу їх проходження головами колон.

Райони привалів, відпочинків призначаються для перевірки стану техніки, їх технічного обслуговування, приймання їжі і відпочинку особового складу.

2. Особливості підготовки до пересування військових частин (підрозділів) по території, яка контролюється сепаратистськими організаціями.

Підготовка військових частин і підрозділів до пересування у визначений район або на вказаний рубіж вважається основним змістом діяльності командирів і штабів тактичного рівня. Порядок роботи командира і штабу, а також зміст заходів що плануються у передбаченні імовірних дій з сепаратистами будуть мати суттєві відмінності та особливості.

У ході підготовки до пересування військових частин (підрозділів) командир частини (підрозділу) повинен здійснити такі заходи:

організувати технічне обслуговування ОВТ, заходи щодо збільшення запасу їх ходу, поповнення до встановлених норм запасів ракет, боєприпасів та інших матеріальних засобів, зробити додаткові запаси пального;

організувати розвідку маршрутів висування розвідувальними органами в цивільному одязі на цивільному автотранспорті. Важливе значення мають детальні зведення про системи комунікацій, дані про реальний стан доріг, розміри тунелів, якість мостів, залізничних колій, тощо;

суворо дотримуватись заходів тактичного маскуванню та встановленого режиму секретності під час розробки планувальних документів на пересування, максимально обмежити коло осіб, які залучаються до планування дій частин (підрозділів);

повідомити відповідні органи ВСП, МВС та СБУ для забезпечення супроводу колон підрозділами ВСП або МВС (ДАІ);

заздалегідь інформувати органи місцевого самоврядування (селищні ради) про маршрути руху техніки, необхідність підтримки військ, маршрути та час руху вказувати фіктивні (організовувати фіктивну взаємодію). Водночас переміщення планувати у інший час (до зазначеного місцевим органам), за іншими маршрутами, які максимально віддалені від населених пунктів і мають можливі шляхи маневру;

особовий склад частини (підрозділу) інформувати про майбутні дії але без точної вказівки (або з фіктивною вказівкою) часу, маршруту, району, тощо;

виявляти та не допускати до виконання бойових завдань особовий склад, який має “сумніви” щодо “правильності” завдань, що виконує частина (підрозділ);

повністю заборонити використання стільникового зв'язку з вилученням мобільних телефонів у особового складу частини (підрозділу), обмежити використання телефонного зв'язку загального користування;

накази (розпорядження) доводити безпосередньо перед запланованим початком руху.

При плануванні маршу, перевезення або комбінованого пересування командир частини (підрозділу) повинен:

ретельно вивчити маршрут руху, перевезення або пересування з конкретним визначенням районів, міст, населених пунктів, інших об'єктів інфраструктури території держави (області, району) щодо перебування в них сепаратистських груп, загонів, або формувань;

марш планувати по ґрунтовим (польовим) дорогам (не державного і обласного значення), обов'язково планувати обхідні маршрути та додаткові маршрути навколо населених пунктів, особливо які зайняті сепаратистами;

пересування планувати на максимально можливій швидкості;

марш планувати на штатній техніці невеликими колонами у складі рота – взвод;

пересування військових частин (підрозділів), коли дозволяє обстановка, планувати у сутінках та нічний час;

для приховування виходу із ППД (базового табору) планувати використання аерозолів (димів);

Командиру частини (підрозділу) слід пам'ятати, що уникнути багатьох помилок при плануванні пересування у районі можливого конфлікту і налагодженні контактів із місцевим населенням можливо через наявність детальних відомостей про суспільно-політичну обстановку (етнічний, національний склад населення, демографічна характеристика району, політична, соціально-економічна, криміногенна обстановка, історико-культурне середовище, а також стан та можливості інформаційного ресурсу).

При підготовці військових частин (підрозділів), які залучаються до пересування, основну увагу приділяти:

підготовці техніки з використанням нестандартного устаткування, такого як колючого дроту для обмотування корпусів техніки, тощо;

перевірці працездатності систем димопуску, протипожежної безпеки, приборів нічного бачення;

створенню оптимального резерву водіїв та механіків-водіїв на всю техніку, яка залучається до пересування;

ретельній підготовці водіїв та механіків-водіїв до водіння техніки по бойовому, в умовах обмеженого бачення та руху із максимальною швидкістю;

підготовці водіїв та механіків-водіїв до водіння техніки вночі з використанням приладів нічного бачення, світломаскувальних пристроїв, а в світлу ніч – з приладами нічного бачення, які працюють у пасивному режимі з повністю вимкненим зовнішнім і внутрішнім освітленням;

створенню та підготовці ремонтно-евакуаційних підрозділів та підрозділів для надання медичної допомоги;

підготовці засобів зв'язку, у тому числі ЗАС та використання кодованих переговорних таблиць, а в підрозділах, крім того, встановленими сигналами;

створенню додаткових запасів продовольства і води, додаткового одягу відповідно до погодних умов;

проведенню тренувань особового складу у діях по деблокуванню частини (підрозділу).

3. Особливості пересування військових частин (підрозділів) по території, яка контролюється сепаратистськими організаціями.

Особливості пересування військових частин (підрозділів) по території, яка контролюється сепаратистськими організаціями в мирний час та в умовах особливого періоду.

Для здійснення розвідки маршрутів руху до складу розвідувального дозору можна включати військовослужбовців та працівників СБУ із засобами мобільного зв'язку на цивільних транспортних засобах із номерними знаками області, у якій проводиться операція. При в'їзді до населеного пункту (на іншу небезпечну ділянку маршруту) у випадку виявлення підготовки до блокування колони військовослужбовці першого автомобіля (перша підгрупа) продовжуючи рух, по засобах зв'язку сповіщатимуть інші підгрупи даного розвідувального дозору, які знаходитимуться на визначеній відстані від першої підгрупи.

Завданням інших підгруп у даній ситуації, в першу чергу, може бути виявлення та розвідка обхідних маршрутів.

При наявності у розпорядженні загальновійськового командира льотного ресурсу обов'язково здійснювати повітряну розвідку маршрутів висування (у тому числі хибних і обхідних) силами армійської, розвідувальної авіації, застосуванням безпілотних літальних апаратів безпосередньо перед проходженням небезпечних ділянок місцевості.

Вслід за розвідувальним дозором до складу колон можна включати загін блокування противника у складі підрозділів МВС, які самостійно, або у взаємодії з мобільним резервом на вертольотах блокуватиме дії сепаратистів на випадок спроби їх передислокації для дій на новому маршруті руху військової колони. Загін повинен бути забезпечений покажчиками про заборону руху (знаки "стоп", "об'їзд" і таке інше), обмежувачами руху (шлагбаум, пристрої для проколювання шин і таке інше).

Побудова похідного порядку загальновійськового підрозділу може включати головну похідну заставу у складі роти (взводу) разом із загonom забезпечення руху.

При підході до мостів, ущелин, інших місць можливого нападу сепаратистів чи ДРГ противника, головна похідна охорона повинна оволодіти ними та забезпечити рух колони через небезпечну ділянку, а в головну похідну заставу необхідно призначити інший підрозділ.

Розриви між машинами і підрозділами не допускати. Підрозділи матеріально-технічного і медичного забезпечення потрібно розподіляти по всій колоні чергуючи з БМП, БМД, БТР або танками (4...5 автомобілів, БМП, БМД, БТР або танк), а під час здійснення маршу самостійною колоною необхідно посилювати механізованими підрозділами, які розподілятимуться на всю глибину колони.

У випадку перекриття дороги (маршруту руху) цивільним населенням командир частини (підрозділу) або старший колони повинен:

змінити маршрут руху колони, не зупиняючись, на максимально можливих швидкостях обійти натовп, при спробі заблокувати маршрути обходу застосовувати димові засоби та за необхідності попереджувальні постріли (черги) у гору кількома одиницями стрілецької зброї (гарматами БМП, кулеметами БТР) одночасно;

якщо це не можливо зробити – зупинити колону не ближче ніж за 500 м від натовпу, віддати наказ “до бою”, (розосередитись, зайняти кругову оборону, виставити охорону, виставити позначки “Стой, заборонена зона” організувати спостереження) чим продемонструвати рішучість намірів;

попередити про право застосування військовослужбовцями зброї голосом;

викликати організаторів натовпу на переговори. Переговори вести на відстані не далі 100 м від бойових машин (бойового порядку) підрозділу;

у разі невиконання вимог звільнити маршрут руху колони – здійснити попереджувальні постріли (черги) у гору зі всієї зброї одночасно із застосуванням димів та здійснити спробу прорвати блокаду та продовжити рух;

у разі неможливості здійснення цього організувати варту службу, встановити межі постів, призначити варту до прибуття підрозділів ЗСУ для посилення або підрозділів МВС, СБУ (Національної гвардії), який забезпечить зовнішнє кільце ізоляції та подальший рух колони.

У разі нападу сепаратистів та ДРГ противника на колону загін (підрозділ) блокування зав'язує з ними бій на вигідному рубежі та відбиває напад, а колона повинна збільшити швидкість та вийти з-під удару. Досить ефективним є упереджувальні дії у вигляді попереджувального вогню або вогню на ураження у разі виявлення беззаперечних намірів збройного нападу. Слід зауважити, що результативність таких дій накладає психологічний відбиток на нападників, що у подальшому, із збільшенням втрат, може призвести до відмови від нападів і засідок.

4. Особливості супроводження колон підрозділами Збройних Сил України по території, яка контролюється сепаратистськими організаціями за умов введення в державі (або в окремих регіонах держави) воєнного стану.

Рух колон забезпечується охороною маршрутів сторожовими заставами, виставлянням уздовж них секретів, влаштуванням засідок, патрулюванням на окремих ділянках рухомими патрульно-комендантськими постами на бронетехніці, організацією вогневого супроводу руху колон артилерією, прикриттям їх з повітря бойовими вертольотами й штурмовою авіацією, організацією дорожньо - комендантської служби.

У зонах відповідальності на маршрутах руху в обов'язковому порядку необхідно організовувати дорожньо - комендантську службу. Для цього створити диспетчерські пункти (ДП) разом із блокпостами в складі відділення. ДП мати постійний зв'язок із центральними ДП, сусідніми ДП, сторожовими заставами й рухомими патрульно-комендантськими постами по радіо, а з деякими з них по телефону.

Охорону маршрутів постійно діючими заставами й дорожньо - комендантською службою організовувати тільки на головних дорогах. На інших дорогах забезпечення безпеки руху здійснювати супроводом колон бойовими підрозділами, які розподіляються по всій колоні, сторожовими заставами, що тимчасово виставляють на період проходження колон на небезпечних ділянках. На кожній заставі призначалися чергові сили й засоби, які перебували в п'ятихвилинній готовності до вибуття на місце нападу на колону або диверсій.

Крім того, на маршрутах можуть нести службу рухомі патрульно-комендантські пости на бронетранспортерах. Можливі шляхи виходу сепаратистів і ймовірні місця засідок мінуються. Перед проходженням колон повинна здійснюватися військова й інженерна розвідка маршруту.

Особовий склад підрозділу, який здійснює переміщення, озброюється штатною зброєю із встановленим боєкомплектom, сигнальними ракетами, димовими шашками, наземними сигнальними патронами для позначення свого місця розташування, засобами спостереження (два біноклі на відділення) і екіпірується бронежилетами, шоломами, індивідуальними перев'язними пакетами й джгутами.

Побудова похідного порядку колони повинна бути наступною: дозорне відділення, головний дозор, загін забезпечення руху, група підтримки, бокові похідні застави, машина командира, машина для зв'язку зі старшим начальником, безпосередня охорона (механізовані відділення на БТР (БМП), розподілені по колоні через 8...10 машин), замикання колони, тильна похідна застава.

У всіх випадках до складу колон виділяються інженерні сили, засоби розвідки й розмінування (танк, БТС-4Д або БМР-1 із тралами, щупи, міношукачі, передавач перешкод), які в колоні висуюються в голові колони. Колона постійно супроводжується бойовими вертольотами зі зміною пар у повітрі, а при подоланні небезпечних ділянок – штурмовою авіацією.

5. Тактика дій сепаратистів під час влаштування засідок. Заходи щодо організації та ведення контрзасідних дій.

Під час дій на території противника, або при переміщенні крізь територію сепаратистів або територію, де населення налаштовано вороже, будь-який підрозділ може потрапити в засідку.

Військова частина (підрозділ) повинна забезпечити охорону своєї колони і прихованість її графіку руху. Завжди міняти маршрути руху і час руху, не віддавати наказу, не оцінивши обстановку, яка склалась, і завжди враховувати наявність НЗФ (ДРГ). Результати бойових дій між бойовиками та силами АТО останніх діб змусили керівників терористів внести низку змін до тактики дій їх бойових угруповань. Наразі сепаратисти використовують тактику партизанської боротьби з силами АТО, за якою бойовики максимально уникають прямих бойових протистоянь. Основний акцент зосереджений на влаштуванні засідок та мінуванні доріг, при цьому використовується партизанська тактика “*бий – тікай*”. Бойовики уникають скупчення особового складу своїх угруповань, діють, здебільшого, у складі невеликих диверсійно-маневрених груп (визначальним чинником при формуванні таких груп є компонування максимальної вогневої потужності та високої мобільності групи). Зазначена тактика дозволяє мінімізувати втрати від використання силами АТО авіації та артилерії. При цьому терористи активно використовують засоби радіоперехоплення. Одна з останніх засідок, що була влаштована бойовиками, була організована на підрозділ ЗС України, командир якого отримав завдання на переміщення по мобільному телефону. (Не виключено, що про час та маршрут руху, бойовики були обізнані саме завдяки перехопленню телефонної розмови).

Напади бойовики, як правило, здійснюють у темний час доби (підтверджується досвідом останніх днів, ймовірна причина обізнаності бойовиків про відсутність у більшості підрозділів прикладів нічного бачення і тепловізорів) та на невеликі за чисельністю підрозділи. При цьому бойовики облаштовують засідки в лісосмугах (зелених насадженнях, на крутих поворотах та перехрестях доріг). Недалеко від засідок на бойовиків чекає автомобіль з метою швидкої евакуації. Крім того, бойовики на цивільному авто можуть вклинитись в колону та розпочати стрільбу прямо з машини. Можливо використання такої тактики дій, коли спереду колони з засідки вискакують два бойовики і роблять постріли з РПГ в голову колони, потім тікають. Через 1-1,5 км повторна засідка, а через 2-3 км третя засідка. В містах бойовики активно використовують багатоповерхові будинки, на дахах яких створюються вогневі точки, як для засобів ППО, так і снайперів, каналізаційні системи для виходу в тил та у фланги діючим підрозділам, а також для мінування доріг, підвальні приміщення у якості бомбосховищ та вогневих точок. Як особливість в діях бойовиків, відзначається мінування АЗС.

Практично всі мости через річки в зоні проведення АТО заміновані. За досвідом бойових дій бойовики пропускають головний дозор і наносять удар по головним силам. Можливо також підбиття першої та останньої машини в колонні. Також, терористи будуть прагнути розпорошити, виснажити та деморалізувати сили АТО здійснюючи засідки в різних місцях, у тому числі і за межами безпосереднього зіткнення, а також за межами району проведення АТО.

Для вирішення завдань сепаратистами створено сім типів груп:

- 1,2 групи – для організації засідок;
- 4 група – “гузова”, для транспортування важкого озброєння та боєприпасів;
- 3,5 групи – “гарматне м’ясо”.

Відмічається зміна тактики дій на блокпостах. Замість 20-30 добре озброєних бойовиків чергують 5-7 “ополченців” – перша група, основні сили розташовуються з боків дороги у зелених насадженнях. Перша група витягує на себе основні сили і тільки після цього в бій вступає друга група (працює підствольними гранатометами). Третя група (найбільш підготовлені бойовики) вступають в бій в останню чергу.

Відмічається концентрація зусиль терористів на т. зв. “відкритті кордонів” України з РФ. У контексті означеного бойовики нарощують зусилля з дестабілізації ситуації в прикордонних районах, здійснюють напади на прикордонні загони та пункти пропуску ДПСУ. Наразі пріоритетною метою бойовиків залишається налагодження (підтримання в робочому порядку) каналів постачання зброї, боєзапасів та підкріплень з території РФ.

Для протидії можливим засідкам сепаратистів на маршруті руху командир військової частини (підрозділу) повинен передбачити такі заходи:

- по картах (аерофотознімках), а також за агентурними відомостями оцінити обстановку в районі з метою виявлення найбільш засідко - небезпечних місць;

- звести до мінімуму всі свої пересування. Якщо це неможливо, необхідно змінювати маршрут пересування кожного разу;

- побудову похідного порядку з урахуванням ведення бою у разі нападу противника з засідки;

- уточнити завдання органам похідної охорони і підрозділам, які здійснюють марш у складі колони головних сил;

- під час розрахунку маршу передбачити час на огляд похідною охороною місць можливого влаштування засідок і визначити порядок їх проходження;

- в небезпечних районах – не використовувати доріг, стежок (якщо без них можна обійтися);

- перед здійсненням маршу підготувати бойові машини (далі БМ); броньовані машини максимально зміцнити (наприклад, покласти на дно і вдовж бортів мішки з піском, бокові стекла зміцнити листами заліза або бронежилетами);

- передбачити обладнання техніки додатковим захистом і забезпечення особового складу засобами постановки аерозольних завіс;

перебуваючи у вантажній машині, особовий склад слід розташовувати на центральних лавках обличчям до бортів і в тил машини з підготовленою зброєю до бою. Особовий склад повинен бути готовий в будь який час відкрити вогонь, кинути димові гранати і максимально швидко залишити машину;

командиру не слід сідати поруч з водієм (з метою ефективного керування підлеглими). Поруч з водієм має знаходитись кулеметник;

по можливості збільшити кількість кулеметних розрахунків;

відкинути задні борти й підняти на рівень голови бокові тенти;

в машині не розташовувати більше 15 осіб;

на передньому бампері автомобіля спорудити з підручних засобів невеликий таран, щоб збити “легкі” барикади;

організувати проведення тренувань у діях з відбиття нападу на колону підрозділу і надання допомоги підрозділу, який потрапив у засідку.

Особовий склад має бути навчений діям з відбиття нападу із засідки в перші хвилини бою без команд командирів підрозділів.

6. Підготовка контрзасідних дій:

під час планування пересування зведення до мінімуму усіх пересувань, особливо поодиноких машин та неохороняємих колон в райони найбільш частого влаштування засідок;

виявлення найбільш вірогідних місць влаштування засідок шляхом вивчення карт, аерознімків, розвідданих, в тому числі від інтернет агентури, з прийняттям додаткових заходів по забезпеченню безпеки пересування в цих районах;

зміна маршрутів та часу пересування військ, колон (відсутність системи пересування);

залучення до планування обмеженого кола посадових осіб з мінімальною кількістю керівних ланок при організації пересування військ тощо;

уникати планування проходження маршрутів колон через населенні пункти, великі лісні масиви, мости, а якщо це неможливо то намагатися пересуватися околицями. При русі в головному дозорі повинно вестися спостереження на 360°;

планування вогневої підтримки авіацією та артилерією протягом всього маршруту висування та організація зв'язку старшого колони з групою вогневого ураження для виклику вогневої підтримки;

заборона розповсюдження інформації щодо будь-якого висування особовим складом забезпечення та підготовки колони;

призначення паролів, відгук на кожен день, кожену операцію та знаків розпізнавання для особового складу та ОВТ;

підготовка (екіпірування) особового складу, знання своїх дій у разі засідки таким чином, щоб кожен знав свій маневр і виконував його навіть за відсутності командира, забезпечення боєприпасами, засобами зв'язку, засобами спостереження, сигнальними засобами, обов'язково димами.

7. Ведення контрзасадних дій:

активні дії розвідувальних та спеціальних підрозділів в місцях проведення засідок бойовиками, проведення контр засідки, виставлення секретів, спостережних постів;

здійснення дезінформування бойовиків, шляхом введення в оману стосовно маршрутів та часу пересування колон (по каналам зв'язку, проведенням демонстраційних конвоїв);

розвідка (в тому числі й військовослужбовцями під виглядом місцевого (цивільного) населення) та охорона маршрутів висування військ, здійснення патрулювання маршрутів;

використання існуючої мережі шляхів тільки у разі, якщо без неї не можливо обійтись;

відстань між машинами необхідно збільшувати до 100 м, що дозволить уникнути потрапляння в зону ураження великої кількості техніки одночасно, а також триматися за межами пилової хмари від передньої машини і спостерігати за обстановкою;

командир не в першій, і не в останній машині (як правило – не в БТР (БМП), а в автомобілі);

побудова похідного порядку колони по можливості в шахматному порядку або витягнутою буквою “Z”, не допускаючи вклинення в колонну цивільних машин та організація ведення кругового спостереження (визначення секторів спостереження та ведення вогню);

організація похідної охорони. Відстань між головними силами та головним дозором повинна залежати від місцевості і забезпечити надання вогневої підтримки головними силами дозорному відділенню (головному дозору). При цьому головним дозором найбільш критичні місця (перехрестя доріг, мости, зелені насадження вздовж маршруту руху) повинні дорозвідуватися пішими дозорами;

дотримання правил прихованого управління військами (кодовані сигнали, команди, донесення);

особливу увагу слід звернути на завантаженість бійців спорядженням і боєприпасами – втома паралізує увагу, тому по можливості потрібно розвантажити частину підлеглих, які спостерігатимуть, інші нехай будуть більш завантажені, потім вони поміняються;

не використовувати особисті мобільні телефони для управління своїми силами та засобами;

в кожній групі (підрозділі) повинен бути снайпер для ведення анти снайперських дій.

Основою ефективності контрзасадних дій є тренованість особового складу підрозділу, його готовність до активних дій навіть у разі неочікуваного нападу: ведення щільного вогню по позиціях засідки з усіх видів зброї, захист підрозділів, які вже понесли втрати, постановка димової завіси та атака позицій сепаратистів. Найбільш сильні вогневі засоби і найбільш навчений особовий склад повинен знаходитися в голові і хвості колони.

Особовий склад має бути навчений діям з відбиття нападу із засідки в перші хвилини бою без команд командирів підрозділів. З метою збереження управління підрозділом командир може перебувати в глибині колони.

Досвід фактів потрапляння в засідку і знищення колон проглядається вчинення помилок командирами при організації та здійсненні маршу. Хоча, згідно всім керівним документам, обов'язок командира підрозділу полягає в тому, щоб навчити офіцерів і солдатів діяти при попаданні в засідку навіть без його участі.

Засідка визначається як “раптова атака з замаскованої позиції по рухомому або тимчасово - зупинившемуся противнику”. Засідки розподіляються на підготовлені і непідготовлені, по типу проведення - на точкові і зонні. Вогневі позиції засідок на броньовану техніку розташовують вдалі від зони ураження, так як вогонь ведуть протитанковими керованими ракетами і з гранатометів, огляд зони ураження зазвичай не виробляють. Враховуючи високу прохідність і швидкість пересування броньованої техніки, засідку влаштовують в таких місцях, де маневр обмежений, а між позицією засідки і зоною ураження є природні перешкоди (обриви, яри, річки). Підрозділи в засідці додатково оснащують іншими протитанковими засобами, які розміщують так, щоб вразити головну і замикаючу машину. Основою ефективності контрзасадних дій є тренованість особового складу підрозділу, його готовність до активних дій навіть у разі неочікуваного нападу: ведення щільного вогню по позиціях засідки з усіх видів зброї, захист підрозділів, які вже понесли втрати, постановка димової завіси та атака позицій бойовиків. Найбільш сильні вогневі засоби і найбільш навчений особовий склад повинен знаходитися в голові і хвості колони.

У разі нападу сепаратистів з засідки особовий склад підрозділу спішується і займає вогневі позиції за найближчими укриттям. По виявлених і передбачуваних позиціях засідки відкривається щільний вогонь з усіх видів зброї. Підрозділи, які не були атаковані, зупиняються на підступах до району (місця) засідки, особовий склад спішується, організується атака засідки бойовиків у фланг і тил, з урахуванням можливої наявності груп прикриття засідки. Виїзд техніки на узбіччя є небезпечним у зв'язку з можливим мінуванням. Озброєння і військова техніка підрозділу, який потрапив у засідку, якщо є можливість, виводиться з зони ураження. У разі виникнення умов для атаки на засідку проводити її рішуче з відкриттям щільного вогню з усіх видів зброї.

Як правило, у разі потрапляння в засідку є розсекречення підрозділу, щільний вогонь по позиціях засідки з усіх видів зброї, захист підрозділів які потрапили у зону ураження, постановка димової завіси та атака позицій супротивника.

Щільний вогонь у напрямку позицій засідки противника може вивести з ладу його ключові вогневі точки, знищити командний склад, викликати замішання серед особового складу і в результаті зірвати проведення засідки.

У цей момент необхідно екранувати зону ураження димовими шашками і, якщо дозволяє дальність, закидати супротивника осколковими гранатами. Користуючись димовою завісою, частина підрозділу, що знаходиться в зоні ураження, атакує засідку. Негайній атаці позицій засідки по фронту, у фланг або з тилу повинні бути попередньо навчені на польових заняттях усі військовослужбовці. Хоча при атаці можливі важкі втрати, вона все одно повинна бути проведена, щоб запобігти повному знищенню підрозділу, що потрапив в засідку.

Атака у фланг засідки вважається більш доцільною та ефективною, так як дозволяє легше організувати взаємодію та досягти необхідного зосередження вогню.

Вогнева підтримка атаки залежить від того, яке озброєння у своєму розпорядженні має даний підрозділ (кулемети, міномети, гармати, танки і т.д.). Для цього командир підрозділу повинен навчити особовий склад діяти при попаданні в засідку навіть без його участі. Початок нападу із засідки є раптовим і швидкоплинним, при цьому командний склад і засоби зв'язку виводяться з ладу першими пострілами, так як підрозділ знаходиться в попередньо пристріляній зоні ураження.

Бойовики будуть прагнути до того, щоб залишити колону без управління, а потім знищити її по частинах.

Дії підрозділу в такій обстановці постійно відпрацьовуються на основних і супутніх тренуваннях чим доводяться до повного автоматизму, тобто особовий склад підрозділу повинен вміти діяти без команд. По перше, при злагодженні підрозділів, заняття з особовим складом проводити по відділеннях, взводах а потім, у складі рот. По друге, відпрацьовувати дії при проходженні пішим порядком а потім, під час маршу на різних транспортних засобах. При цьому командир вчить тому, що незалежно від способу пересування особисту зброю необхідно мати наготові до негайного відкриття вогню, тобто має бути заряджена і поставлена на запобіжник, а особовому складу при підриві машини або влученні у неї необхідно негайно спішуватися, ставити димову завісу і відкривати вогонь. Рух пішим маршем, загальновійськові підрозділи здійснюють у дві колони по одному вздовж дороги. Дистанція між військовослужбовцями-5 м, між відділеннями-10 м. Якщо є велика ймовірність нападу із засідки, то підрозділ рухається у складі вогневих груп. Бойовий порядок вогневої групи, як правило будується кутом. Її командир розташовується попереду, на вістрі кута, ліворуч і праворуч від нього на відстані 5-10 м крокують кулеметники і гранатометники, далі - стрілець, потім - командир відділення з радистом і друга вогнева група.

Під час руху в колоні на транспортних засобах, якщо існує ймовірність потрапляння в засідку, відстань між машинами необхідно спрямувати до 100 м.

Цей захід дозволяє уникнути попадання в зону ураження великої кількості техніки, а також не входити в пилову хмару від машини, що рухається попереду, і спостерігати за обстановкою.

Кожен офіцер, сержант і солдат повинен знати дії у двох ситуаціях незалежно від виду пересування.

Перша - противник відкрив вогонь з відстані кидка гранати (до 35 м).

У цьому випадку частина підрозділу знаходиться під надзвичайно щільним і концентрованим вогнем. Без додаткової команди ця частина підрозділу відповідає максимальним вогнем в напрямку засідки, кидає димові та осколкові гранати і атакує позиції противника. Ті, хто знаходиться поза зоною ураження, відкривають вогонь у напрямку позицій засідки, прикриваючи атаку.

Друга - противник відкрив вогонь з відстані, що перевищує вищевказану дистанцію (більше 35 м).

Частина підрозділу, що потрапила в зону ураження, залягає, ставить димову завісу і відповідає вогнем в напрямку засідки. Друга частина підрозділу, що не потрапила в зону ураження, повинна атакувати позиції засідки з флангу або з тилу вогнем і маневром.

Щільний вогонь у напрямку позицій засідки сепаратистів повинен вивести з ладу його ключові вогневі точки, знищити командний склад, викликати безлад серед особового складу і в результаті зірвати план атаки.

У цей момент необхідно приховати зону ураження димовими шашками і, якщо є можливість, закидати супротивника гранатами. Користуючись димовою завісою, частина підрозділу, що знаходиться в зоні ураження, атакує засідку негайній атаці позицій засідки по фронту, у фланг або з тилу повинні бути попередньо навчанні на польових заняттях усі військовослужбовці. Хоча при атаці можливі важкі втрати, вона все одно повинна бути проведена, щоб запобігти повному знищенню підрозділу, що потрапив в засідку.

Атака у фланг засідки вважається більш доцільною та ефективною, адже дозволяє легше організувати взаємодію та досягти необхідного зосередження вогню.

Додаткову підготовку до контрзасадним діям загальновійськовій підрозділи неодмінно повинні отримувати шляхом навчання. Завдяки цьому вони отримують можливість зрозуміти тактику і особливості дій противника, уявити себе на його місці.

7. Підготовка до маршів і особливості тактики проведення малих колон.

Кожен командир підрозділу, машини або транспортної колони, вирушаючи на маршрут, повинен виходити з припущення, що саме на його підлеглих буде організований напад із засідки.

Перед початком руху він повинен вивчити маршрут по карті і визначити найбільш сприятливі для організації засідок місця, а також узгодити організацію артилерійських ударів по ймовірним позиціям диверсійних груп противника і прикриття літаками і вертольотами руху колони.

Мали колони складаються з 4-5 БМ (автомобілів), супроводжуваних бронетранспортером, який йде попереду колони, та охороною чисельністю не менше взводу.

Попереду малої колони на зоровому видаленні висувається на БМ головний дозор, силами відділення з кулеметом і гранатометом. Головний дозор рухається кидками від укриття до укриття, спостерігаючи за місцевістю і намагаючись не затримувати і не зупиняти колону.

Тиловий дозор силами відділення рухається позаду колони головних сил на дальності, яка забезпечить підтримання їх вогнем.

Для розвідки закритих ділянок місцевості, мостів, вузьких проходів та інших небезпечних місць зі складу головного дозору висилається 1-2 піші дозорні групи по 2-3 військовослужбовця. *При цьому обов'язкова зупинка всієї колони (в цей час необхідно спішитись (крім чергових вогневих засобів) та виконати всі заходи щодо недопущення нападу на колону, яка зупинилась).*

БТР (БМП) в малій автомобільній колоні ніколи не використовується в командирських цілях. Командир малої колони знаходиться тільки на відкритій машині посеред колони (противник знає, що в БТР зазвичай їздить командний склад, БТР (БМП) з його великокаліберним кулеметом представляє для сепаратистів найбільшу небезпеку та у БТР (БМП) знаходиться потужна радіостанція. При попаданні в засідку, якщо є радіостанція, командир колони (або той, хто залишився за нього) зобов'язаний сповістити вище командування про напад, повідомити про місцезнаходження противника, передбачуваний його склад і озброєння. Якщо радіостанцій кілька, вести переговори треба по одній із них, в інші будуть працювати тільки на прийом.

Крім того, необхідно провести попередню підготовку транспортних засобів.

Тент, і дуги, що підтримують його, демонтують. Вони зовсім не захищають від куль, але при цьому заважають стріляти у відповідь. Знімають або опускають на капот вітрове скло, щоб уникнути ураження водія осколками скла. Бічні двері також знімають, щоб запобігти заклинювання дверей та прискорити вихід з машини.

Задній борт встановлюють в горизонтальне положення, щоб полегшити спішування особового складу, і прибирають ремінь безпеки. На передньому бампері закріплюють імпровізований різак, щоб уникнути тілесних ушкоджень особового складу про натягнуту поперек дороги дрот.

Штирові антени вигинають і закріплюють, щоб запобігти зачеплення за високо натягнуту розтяжку гранати або міни. На дно кабіни водія та вантажного відділення укладають мішки з піском (а також уздовж бортів кузова і на крила поряд з двигуном).

Командир перед початком руху, обходячи лад особового складу, перевіряє, щоб особиста зброя була заряджена і поставлена на запобіжник. Навіть якщо особовий склад навчений контрзасадним діям, необхідно за день до маршу провести навчальний вихід з метою відпрацювання дій в зоні ураження засідки. Якщо ж такої можливості не представилося, то перед маршем підрозділу командир повинен проінструктувати особовий склад, як і за якими сигналам діяти. Під час руху необхідно зупинятися перед найбільш небезпечними місцями, де передбачаються позиції засідки. Уперед висилається розвідувальний дозор для огляду цієї ділянки. Час, який буде витрачено на такого роду зупинки, потрібно заздалегідь включити в графік руху. Через деякий час після виходу підрозділу на маршрут потрібно провести тренування, що імітує дії особового складу в разі потрапляння в засідку. Час на її проведення також необхідно включити в графік руху.

Командир машини повинен знаходитися в центрі кузова. Машина командира колони повинна знаходитися в її середині. При попаданні в засідку, якщо є радіостанція, командир колони (в разі його загибелі-військовослужбовці, що залишилися в живих) зобов'язані сповістити вищестояще командування про напад, повідомити про місцезнаходження противника, передбачуваний його склад і озброєння. Якщо радіостанцій кілька, командир повинен вести переговори по одній з них, а інші будуть працювати тільки на прийом.

У кабіні управління транспортного засобу знаходяться водій і запасний водій. В їх обов'язки входить прорив через зону поразки, якщо вихід з неї відкритий. Під час руху потрібно їхати точно по колії від попереднього автомобіля. Якщо машина пошкоджена, то обов'язок обох водіїв – прибрати її з дороги, щоб не заважати руху. Машину, яка не потрапила в зону ураження, треба зупинити, крім того, вона не повинна виїжджати на узбіччя дороги, так як місцевість може бути замінована. Якщо на машині рухається кулеметний розрахунок, то він розташовується на відкинутому задньому борті, кулемет встановлений у напрямі тилу.

У разі підризу розрахунку є максимальні шанси вціліти і забезпечити вогневе прикриття колони. При попаданні в засідку кулеметники першими покидають машину і відразу відкривають вогонь, прикриваючи товаришів, які спішувалися з неї. У чотирьох кутах кузова розташовуються спостерігачі: двоє передніх ведуть спостереження за ходом руху і з боків, двоє ззаду контролюють тил. Крім стрілецької зброї, у них повинні бути димові гранати або шашки. Між двома передніми спостерігачами розташовується снайпер, який також оглядає місцевість у готовності негайно відкрити вогонь. Особовий склад розміщується на лавках, встановлених посередині кузова, і веде спостереження вліво і вправо, так само приготувавшись вести вогонь.

При попаданні в засідку спостерігачі тих машин, які опинилися в зоні ураження, повинні виставити димові завіси, кинувши в напрямку засідки димові гранати або шашки, а потім прикривати спішування особового складу вогнем. Після свого спішування, якщо є укриття, вони займають його, а якщо ні, атакують разом з усіма засідку, прикриваючись димовою завісою.

Напад із засідки є раптовим і швидкоплинним. При цьому командний склад і засоби зв'язку виводяться з ладу першими пострілами, адже підрозділ знаходиться в попередньо простріляній зоні ураження.

У перші хвилини засідки, підрозділ понесе втрати від вогню сепаратистів і вони будуть намагатися змусити вас залишитися в зоні ураження. Зближуйтеся з ним або швидко покиньте зону ураження.

Бойові машини, що проскочили зону ураження – повинні на максимальній швидкості вирватися з-під вогню. Особовому складу необхідно спішитися, організувати фланговий удар по сепаратистам. Встановити радіозв'язок з підтримуючими підрозділами (авіація, артилерія), частиною колони, яка потрапила у засідку і замиканням колони, для організації спільних дій.

Машини, що не доїхали до зони ураження – необхідно розгорнути, особовому складу спішитись (крім навідників (навідників-операторів)), організувати фланговий удар по сепаратистам та увійти у радіозв'язок.

Машини, що потрапили в зону ураження (підірвалися на фугасі, мінах тощо) і за своїм станом не здатні з неї вирватися, особовому складу по можливості кинути димові гранати і зайняти вогневі позиції за укриттям (підбита машина, кущ, група дерев тощо) та вести інтенсивний вогонь по противнику.

Якщо атака захлинулася, необхідно, просочитись крізь бойові порядки противника, атакувати його у фланг, або зайняти зручну позицію для оборони. Головне – вирватися із зони ураження.

8. Рекомендації щодо порядку дій командирів частин (підрозділів) під час блокування цивільним населенням військових частин (підрозділів) у пунктах постійної дислокації (базових таборах).

Аналіз виконання завдань військовими частинами ЗС України у прикордонних районах східних областей держави свідчить про тенденцію збільшення кількості випадків блокувань цивільним населенням військових частин. На основі проведеного аналізу дій командного складу та військовослужбовців військових частин (підрозділів) під час деблокування своїх частин у місцях постійної дислокації (базових таборах) розроблені дані рекомендації.

а) Завчасні заходи щодо недопущення блокування цивільним населенням військових частин (підрозділів) у пунктах постійної дислокації (базових таборах).

Основою ефективного запобігання блокуванню військових частин (підрозділів) у пунктах постійної дислокації (базових таборах) є проведення командирами та особовим складом завчасних заходів протидії за можливими варіантами блокування.

Складовою порядку протидії блокуванню є алгоритм дій командира та посадових осіб управління військової частини на випадок блокування військової частини (її підрозділів) у ППД (базовому таборі) цивільними, який має бути чітко визначений для різних умов обстановки, у яких може здійснюватись блокування.

Крім цього, командир частин (підрозділу) повинен здійснювати цільову психологічну підготовку військовослужбовців.

Незалежно від цих умов командир військової частини (підрозділу) з отриманням інформації про можливе блокування цивільним населенням військової частини повинен:

оперативно з'ясувати обстановку і доповісти про подію старшому начальнику та сповістити органи СБУ, внутрішніх справ МВС, підрозділи ВСП ЗС України, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування;

оцінити обстановку, здійснити прогноз її розвитку та за необхідності (можливості) провести рекогносцировку;

віддати розпорядження на виконання заходів щодо посилення охорони військової частини;

організувати (посилити) спостереження за районом подій, де можливе блокування військової частини, та за іншими небезпечними районами (напрямами). Для ефективного спостереження мають використовуватись завчасно обладнані та замасковані спостережні пости (місця спостереження), з широким використанням наявних технічних засобів;

прийняти рішення на деблокування військової частини, доповісти та отримати дозвіл у старшого начальника. Організувати (за необхідності) взаємодію з органами місцевого самоврядування, внутрішніх справ і СБУ з питань деблокування військової частини;

поставити завдання на деблокування визначеним силам і засобам;

передбачити застосовування заходів щодо введення цивільного населення, що блокує, в оману за рахунок активної демонстрацій руху техніки та підрозділів, встановлення хибних мінно-вибухових загороджень по периметру військової частини;

здійснити розподіл між підрозділами військової частини території, зовнішнього периметру та прилеглої до огорожі території на сектори їх відповідальності (для ведення спостереження, відбиття нападу тощо);

збільшити межі постів варти, створити тимчасові варти для охорони та оборони військових містечок ті прилеглої території, з внесенням змін у відповідні накази та обладнання території у тому числі прилеглої до огорожі військової частини (підрозділу) згідно вимог статуту, межі постів позначити додатковими покажчиками;

здійснити посилення в'їздів до військової частини додатковими засобами (залізобетонні та металеві конструкції);

підготувати запасні виходи з ППД (через раптово відкриті прольоти в огорожі) на неочікуваних напрямках;

організувати управління, взаємодію, всебічне забезпечення виконання завдання щодо можливого деблокування військової частини;

здійснити контроль підготовки визначених сил і засобів до виконання завдань щодо деблокування військової частини;

особисто керувати заходами щодо недопущення блокування військової частини та доповідати про результати його здійсненням старшому начальнику.

б) Безпосередні заходи щодо недопущення блокування цивільним населенням військових частин (підрозділів) у пунктах постійної дислокації (базових таборах).

З початком дій щодо блокування цивільним населенням військової частини (підрозділу) необхідно:

розпочати відео та фото фіксацію із підготовлених місць (КПП, вікна будівель, постові вишки, тощо).

через гучномовні засоби сповіщати цивільне населення про право військових застосовувати зброю, протиправний характер і кримінальну відповідальність тих, хто блокує частину, попереджувати, що військова частина (підрозділ) ЗС України є режимним об'єктом, територія якого, включаючи прилеглу, перебуває під охороною озброєної варти;

встановити візуальне спостереження та чергування резервних груп за всім зовнішнім периметром військової частини (підрозділу) та прилеглою до паркану територією відповідними командирами підрозділів згідно розподілу її на сектори відповідальності;

сповістити органи МВС, СБУ, ВСП та керівників органів виконавчої влади, місцевого самоуправління, у разі їх бездіяльності вжити заходів щодо самостійного деблокування військової частини (підрозділу).

в) Для самостійного деблокування військової частини (підрозділу):

попередити натовп про вихід техніки і особового складу за межі частини, наявність спеціальних засобів і озброєння у них та законність можливого його застосування у разі перешкоджання;

коректно відтіснити людей від воріт військової частини діями особового складу, озброєння та військової техніки, діючи при цьому у колонах або кутом вперед, розділяючи натовп на частини та створюючи коридор для виходу особового складу і військової техніки;

через тильні (запасні) КПП (ворота) або підготовлені раптові проходи у парканах здійснити швидкий вихід особового складу і військової техніки для подальшого зосередження у визначеному районі;

в умовах агресивно налаштованого цивільного населення для здійснення деблокування власними силами особового складу військової частини (підрозділу), відтиснення цивільного населення і створення коридору для виходу особового складу та військової техніки можуть застосовуватись пожежні автомобілі (гідранти, рукава) у якості водометів;

деблокування технікою (вантажними автомобілями, БТР, БМП) при підтримці особового складу військової частини (підрозділу) здійснювати через ворота КПП або зроблені проломи у паркані (з незаблокованої частини периметру), шляхом повільного руху техніки заднім ходом (кормовою частиною) до натовпу (*психологічний аспект*), з одночасним просування особового складу військової частини (підрозділу) з обох боків техніки з вогнегасниками напоготові на випадок використання натовпом запалювальних засобів, розділяючи натовп на частини, при цьому може створюватись група гасіння пожеж, у складі пожежного автомобіля (пожежних розрахунків) для ліквідації вогнищ;

у разі створення тимчасової варти позначити межі постів варти для охорони та оборони військового містечка та прилеглої до паркану території, сповістити тих хто блокує про законність застосування зброї вартою під час нападу на об'єкт, що охороняється.

Командирам частин (підрозділів) варто пам'ятати, що у відповідності до ст.ст. 20-22 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України (військовослужбовці мають право застосувати спеціальні засоби, засоби фізичного впливу та зброю особисто та у складі підрозділу ... якщо іншими способами і засобами неможливо захистити ... припинити...) вказані раніше заходи відносити до категорії "інші способи і засоби", тому якщо вони не призвели до успіху, застосувати зброю відповідно до вимог Статутів.

Пам'ятка надається командирам військових частин (підрозділів) для підготовки до пересування у визначені райони по території, яка контролюється сепаратистськими організаціями.